

Recensioner.

Kyrklig konst.

Henrik Cornell: Gotiken. Bonniers Konsthistoria, Stockholm 1935. Kr. 12:50.

Av Bonniers konsthistoria har nyss utkommit ett nytt band, Gotiken av professor Henrik Cornell. På nära 100 sidor gives här en klar och översiktlig framställning av den yngre medeltidens kyrkliga arkitektur och bildkonst. Man gläder sig åt att vi äntligen på svenska fått denna gedigna skildring av ett område, som i hög grad måste intressera varje vän av kyrklig konst. Här behandlas huvudmonumenten med synpunkten lagd på den stilistiska utvecklingen, främst alltså de franska och tyska katedralerna och deras bildverk. De sistnämnda ha kanske fått den bästa tolkningen. Det inledande kapitlet om den gotiska andan är trots sin korthet en ytterst värdefull framställning av sambandet mellan teologisk vetenskap, fromhetsliv och konstskapande. S. Bernhards gestalt står som en mäktig portalfigur, inledningen till en ny tid, som utmärkes av djup personlig inlevelse och hängivenhet. Den nya andan blir mindre idealiserande, mera verklighetsbetonad. Bernhards våldsamma känsla har sin motsvarighet i den burgundiska skulpturskolans expressionism. En parallell strömning får mera lyriska uttryck, som leder tanken till Franciscus. Slutligen finns en tredje riktning, mera höviskt-aristokratisk i sammanhang med riddardiktning och hovliv, som präglad särskilt Reimsskolans förnäma bildverk. Denna nya anda är, som förf. med skärpa framhåller, förebud till en ny tid, i vilken renässansen egentligen blott är en episod för de romanska länderna.

Måleriets historia följer förf. uteslutande i handskrifternas miniatyrer, och denna ännu så länge blott obetydligt klarlagda historia har fått en ypperlig skildring. Då materialet på grund av bokens

omfattning givetvis är starkt bundet till den stilhistoriska utvecklingen, anser sig förf. kunna på en halv sida avfärda glasmåleriet. Det är visserligen sant, att dess utvecklingsförlopp icke erbjuder några större avvikelser från den allmänna utvecklingen inom bokmåleriet. Men när det gäller att finna »den gotiska andan» är det enligt anmälarens mening av vikt att närma sig glasmåleriet, inte minst för att förstå byggnadskonsten. Ett märkligt samtida uttalande om glasmålningarnas estetiska och framför allt ekonomiska betydelse i en kyrkointeriör ha vi i abboten Ingers beskrivning av sin korbyggnad i S. Denis. Han säger om korets fönster, att »de kontinuerligt lyste igenom det inres skönhet». Meningen är nog, att de ge den visionära stämning, som är en kardinalpunkt i gotikens livs- och konståskådning: murarna leva av ljus och färg, det materiella förflyktigas och åskådaren får en föreställning av det nya Jerusalems härlighet, av guld och ädelstenars glans (se Uppenb. 21: 18—24). Sett ur estetisk synpunkt är här i färgharmonier, färgverkan och symbolik uppnått kanske höjdpunkten av vad västerländsk konst kan åstadkomma.

Bengt Cnattingius.

Varia.

Toni Schmid: Sveriges kristnande. Från verklighet till dikt. Stockholm, Diakonistyrelsens bokförlag 1934. Pris kr. 6:50, inb. kr. 8:—.

När man läser dr Schmid's bok må man hava i minnet att författarinnan är av utländsk börd. Det torde kunna förklara hennes absoluta brist på pietet för hävdvunnen mening, när det gäller Sveriges kristnande. Detta vare dock ingalunda sagt såsom något klander. Det känns visserligen icke sällan hårt, när hon lekande lätt och som om hon hade dockorna i en marionett-teater framför sig, möblerar om

i vår äldsta kyrkohistoria, bryter sönder och som odugligt skröp kastar ut gamla kärvordna gestalter. Men skulle hon verkligen ha rätt i allt — att hon i åtskilligt har rätt låter sig svårligen bestridas — är intet att säga om hennes hänsynslösa framfart. Ty sanningen bör ju gå före även de käraste falska inbillningar. Det må emellertid uttalas den förmodan att d:r Schmid's bok ingalunda är sista ordet om Sveriges kristnande. Däremot vill man hoppas att den skall bliva en anledning till ett nytt, grundligt genomarbetande av det visserligen ytterst knapphändiga och mycket motspänstiga men på samma gång så intressanta materialet. Man har nästan understundom en känsla av att författarinnan medvetet tagit i onödigt hårt för att framtinga diskussion. — Även liturgihistoriskt har boken åtskilligt att giva genom att låta oss se in i det medeltida arbetsättet, när det gällde att skapa texter för nya fester.

En sak är säker: den läsare som efter det inledande kapitlet om »den svenska legenden om Sveriges kristnande» hoppas på en angenäm och lättläst lektyr blir grymt bedragen. Arbetet är nämligen mycket tungläst — nästan lika tungläst som intressant och det vill icke säga litet. Man beundrar det suveräna sätt, varpå författarinnan rör sig bland handskrifter och fragment och historiska och liturgiska detaljer. Men stundom önskar nog åtminstone lekmannen att författarinnan icke haft fullt så höga tankar om läsarens egna kunskaper på området. Boken synes mig vara ett exempel på faran av att skriva vetenskap under ett yttre populärt sken. — Emellertid rekommenderas arbetet på det varmaste åt alla som äro intresserade av hithörande spörsmål. Läsningen ger valuta för mödan, både när läsaren känner sig manad att giva förf. rätt och när hans motsägelselust vaknar.

Knut Peters.

För barn- och kvinnokör.

De ungas hymnarium. En-, två- och trestämmiga hymner för kyrkligt bruk. Samlade och utgivna av E. Ekblöf, J. Gustafsson, D. Wikander, W. Ahlén och U. Öfverström. 183 s. Nordiska musikförlaget. Pris 6 kr. kart.

Efter en god början gör man sig ju alltid förhoppningar och förväntningar om en motsvarande fortsättning. Som en verkligt god början hade vi anledning att beteckna den i fjol utgivna Skolkören, avsedd för flick- och barnkörer. I dess inledning utlovades en andra del, upptagande sånger för gudstjänstligt bruk. Denna har nu utkommit under namn av De ungas hymnarium. Det är anmälaren en stor glädje att kunna betyga att fortsättningen här ligger på samma höga nivå som den lovande början och att utgivarna har givit åt våra skolkörer och kyrkokörer ett verkligt handtag. Jag är angelägen att understryka att kyrkliga ungdomskretsar och andra föreningar, som ej kunna åstadkomma blandade körer, men väl äga kvinno- och barnröster, hava all anledning att göra sig bekanta med det nya hymnariet.

När det gäller hymnsamlingar frågar man sig dels huru utgivarna förmått att hålla den kyrkliga stilen dels vad nytt som kan ha medtagits. I det förra hänseendet har utgivaren nästan undantagslöst förmått det billiga och fort utsjunga, och i stället sovrat hårt det tillgängliga materialet. Med några undantag kan allt det som här meddelas både textligt och musikaliskt godtagas i gudstjänst.

En glädjande stor myckenhet av nya sånger meddelas här. De mest skiftande tidsepoker äro representerade: gregorianska hymner — väl harmoniserade — klassiska kanons och enkla satser ur de stora mästararnas samlingar, men också nykomponerat — det senare huvudsakligast med den unga tyska, danska och svenska musikens kännemärken. De äro intressanta vittnen om de vägar efter vilka

samtidens kyrkomusik söker sig fram. En alldeles särskild plats intar här Carl Nielsen koralmässiga sånger: verkliga små pärlor. Gärna vill jag också omnämna det betydande inslag av gamla engelska sånger, som här för första gången gjorts tillgängliga för svenska körer — oftast med av kyrkoherde A. O. T. Hellerström gjorda översättningar.

En bestämd invändning vill anmälaren göra. Den gäller uppställning: Man har därvid på ett underligt sätt frångått principen i 1914 års Hymnarium, som noga anslöt sig till evangelieboken och dess uppställning av kyrkoårets dagar. Här har man delvis följt almanackan, delvis evangelieboken och fått ett beklagligt virrvarr. Kyndelsmässodagen och Marie Bebådelsedag placeras före passionstiden. Midsommardag, Mikaelstag och Alla helgonsdag meddelas före söndagar i allmänhet och efter Bön-söndagen, som egendomligt nog har sin plats efter Tacksägelsedagen. Här borde evangeliebokens uppställning följts till båt-nad för översiktligheten.

En tillgång i samlingen äro hymnerna för de kasuella handlingarna: dop, konfirmation och jordfästning, där man ofta stått rådvill.

Utgivarna lyckönskas till företaget.

A. A.

Koralverk.

*Förslag till Alternativa koral-
ler. Nordiska Musikförlaget, Stock-
holm. Häft. pris 90 öre.*

En praktisk och förständig åtgärd, som Nordiska Musikförlaget vidtagit: att utge de nu av konungen för bruk i församlingarna tillåtna alternativa koraler, som av särskilda kommitterade: G. Aulén, W. Ahlén och H. Weman utgivits. För varje sång avtryckes melodien i ett klart, vackert tryck. Beklagligtvis har texten ofta ej inrymmts på samma uppslag som melodien, vilket alltid vållar besvär och i all synnerhet när det gäller nya sånger. I en del fall (så vid 533, 543, 545 o. a.) borde det dock ha kunnat ordnas relativt

lätt. Häftet är en god hjälp i arbetet att göra de nya melodierna kända.

A. A.

För andakter.

Morgon och afton, andakt för ungdom. 70 s. Hft. 50 öre. Diakonistyrelsens förlag.

Dagens ord. En bibelläsningplan för ungdom. 29 s. Hft. pris 25 öre. C. W. K. Gleerups förlag.

Stiftsadjunkten Folke Westrup har tagit sig före att sammanställa dels en andaktsbok, dels en bibelläsningplan för ungdom. Principen i urvalet i den senare har varit att finna korta perikoper lämpade för ungdom. En mening ur texten framhäver han som minnesord för dagen. Texterna äro valda ur alla bibelns böcker men icke sammanställda efter bibelböckernas inbördes ordning. Planen omfattar ett halvår, varefter man på nytt begynner från början. Denna anordning är förvisso riktig: bättre är att väl lära känna en del texter än ett dåligt, flyktigt överfarande av större delar. Några korta anvisningar till läsaren inleda häftet. Vittna om författarens förtrogenhet med de unga och deras behov.

Detsamma gäller hans lilla andaktsbok. Den är avsedd för nykonfirmerad ungdom. Därmed tar han otvivelaktigt sikte på en åldersgrupp som särdeles väl är i behov av anvisningar för sitt andaktsliv. Han har sammanställt ritual för morgon- och aftonböner varje dag under fyra veckor. Det består av några korta bibelord och en psalmvers eller en del därur.

A. A.

Homileiskt.

Alfred Fridner: Vägen och Målet. Korta betraktelser med förord av biskop Hj. Danell. Lund, Sundqvist och Emond. 218 s. Häft. kr. 3:50, klotb. kr. 5:—.

Denna nya bok av Fridner ansluter sig värdigt till den i fjor utgivna. Man be-

aktar i den nu utgivna boken det vackra förordet av biskop Danell samt utgivarens — författarens maka — upplysande företal, vilka båda i korta ord men på ett utmärkt sätt framhäva förf. personlighet. Naturligtvis är det ett mycket svårt företag även för en närstående att av en predikants lösa anteckningar kunna hopfoga predikningar eller uppbyggelse. Detta gäller givetvis i särskild grad beträffande en predikant med en så säregen personlig förkunnelse som tydligen varit utmärkande för Fridner. Dock läser man dessa sidor med mycket stor behållning. Man märker till fullo, att bakom dessa betraktelser, som en kärleksfull och förstående hand sammanflätat av den hädangångnes anteckningar, glimmar gång på gång den heliga eld, som har glött hos denne predikant. Boken är tillägnad människor i nöd. Den har mycket att giva var och en som fördjupar sig i dess budskap.

E. L.

Fredrik Sjöberg: Tiden och evigheten. En årgång högmässopredikningar. Lund, Gleerups förlag. 435 s. Häft. kr. 7:—, kloth. kr. 8:50.

Bokens titel kan sägas sammanfattande angiva dess innehåll. Tiden beskrives på ett medryckande, konkret och för olika livslägen klart igenkännligt sätt, och samtidigt visas, huru evigheten överallt och till varje tid sänker sig ned mitt ibland oss, hur evigheten ständigt söker ingång hos oss, och huru väl vi alla behöva vad evigheten har att giva.

Många av texterna äro på ett lyckligt sätt originellt behandlade, mycket av utläggningen synes taga sikte på sökande, ovissa nutidsmänniskor, särskilt ungdom. Framställning är därför ofta didaktisk och apologetisk och synes kanske mången vara vid vissa tillfällen lika mycket uppbyggligt föredrag som predikan. Men förf. har en stor förmåga att med enkla, klara ord tala om höga och heliga ting och

desslikes bringa reda och ordning i de religiösa begreppen.

I visst avseende kunna dessa predikningar sägas vara tidstypiska. För att numera förmå människorna att lyssna till evangeliets budskap måste man på många håll även vid behandling av centralt religiösa texter börja ganska långt ute i periferien, vid vissa allmänt vedertagna betraktelsesätt över livet, tillvaron och religionen för att därpå så småningom leda åhöraren in mot centrum och så till sist visa vår tids ofta religiöst avsigkomna människor, vilka frälsande sanningar evangeliet skänker. Här har förf. en kunnig och säker hand, som ledes av en verklig själasörjares hjärta. Kanske man ibland tycker, att det periferiska får något för stor plats på bekostnad av det centrala, men det måste väl vara så inför en viss åhörarskara, ty varje predikan måste ju tillrättaläggas efter den miljö, i vilken den är avsedd att hållas.

Varje predikan utmärker sig för klarhet och reda i utläggningen, alla tillsammans hålla sig genomgående på en hög och gedigen nivå och arbetet är en homiletisk prestation av rang.

E. L.

Biografi.

Gunnar Rosendal: Palestrina och Schütz. Kyrkomusikens rätte lärare. 210 sid. Diakonistyrelsens förlag. Pris 3:50.

Den vittre doktorn i Osby vet att sätta de rätte lärarnas ideal högt. Han vet att deras ledning tarvas icke allenast i teologien. Han söker efter dem också på andra livsområden. Närmast har han efterfrågat kyrkomusikens rätte lärare. Den slagruta han äger och med vilkens hjälp han finner vad han söker, har givit sitt utslag för den trollmakt som utgår från den påvliga kompositören från Palestrina, och från den evangeliska kyrkomusikens store hero före Bach, Heinrich Schütz. Rosendal har

gjort det till sin uppgift, att med de friska och livfulla färger han äger måla en bild av den tid i vilka dessa framträdde och verkade. Otvivelaktigt är denna hans förmåga att teckna den tidshistoriska miljön författarens styrka. Bred och på samma gång livfull flyter skildringen. Den fångslar och roar. Understundom fruktar man törhända att de båda kyrkomusikerna skola försvinna från läsarens horisont. Understundom önskade man nog också att förf. något mera uppmärksammat ej blott det kyrkopolitiska och tidshistoriska sammanhanget utan också det liturgiska och det musikaliska. När sålunda förf. (å sid. 56) talar om Palestri-

nas Improperier, skulle nog genomsnittsläsaren varit tacksam för en teckning av den underbara gudstjänst i vilken de hade sin plats och om deras innebörd. I hög grad värdefullt är att förf. gör en omsorgsfull literaturoversikt till deras tjänst, som genom hans arbete bringas i beröring med dessa kyrkomusikens furstar, och som vilja fortsätta sina studier rörande dem. Otvivelaktigt kunna Rosendals skildringar väcka mycket intresse till liv för dem. I studiecirklar och bibliotek borde de vara självskrivna, liksom hos körledare och musikintrösserade, som sysselsätta sig med deras verk.

A. A.

Meddelanden.

Nästa nummer av Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv utkommer den 1 augusti.

Examina vid Kungl. Musikkonservatoriet vårterm. 1935. Högre organistexamen: Tyra Karlsson, Ruth Nilsson, Osvian Björklund, Lennart Ekström, Rolf Forssman, Anders Friberg, Olof Frizell, David Hallberg, Hans Joelsson, Tage Lundgren, Anton Lööw, Gunnar Nygren, Ake Skjöldebrand och Per Staaff.

Kantorsexamen: Margareta Berggren, Carola Bergström, Ingahill Johnsson, Ruth Nilsson, Margit Wennberg, Lennart Andersson, Ruben Andrén, Sture Bokenstrand, Erik Ehnvall, Rune Eng, John Heugert, Henry Lindroth, Olle Ljungdahl, Erik Malmström, Axel Melander, Bo Mellander, Sture Petri, Jan Pontén, Bror Reftel, Josef Sjögren, Ake Skjöldebrand, Torsten Sonnander, Claes-Göra Stenhammar, Einar Wallvik, Sture Wideberg, Rudolf Sundqvist.

Val. Till innehavare av förenade tjänster har valts: i Resele, Vrml., Stina Linnéa Margareta Johansson, Kilsmo; i Vrå, Kron., A. G. E. Andersson, Smål. Rydaholm; i Bettna, Söd., K. Hedenkvist, Norrköping; i Strängsered, Älvsb., F. Brunngård, Danrike; i Appuna, Öst., Folke Gustafsson, Vislanda.

Svensk orgelkonst i Bryssel. I samband med världsutställningen i Bryssel komma 24 orgelkonserter att anordnas. Till dessa ha kallats lika många organister från alla stora musiknationer. Danmark representeras av Raasted, Tyskland av Heitmann, Berlin, och Ramin, Leipzig. Från Sverige har kallats musikdirektör Waldemar Ahlén, Stockholm. Han konserterar den 11 juni.

Svenska koraldagar i Helsingfors instundande höst. Finlands Svenska Kyrkosångsutskott beslöt vid sitt sammanträde